

A NYELVÉSZ MAJD MEGMONDJA

A nyelvújítás kora lejárt

Hiába a törvény, az üzletek, boltok, kávézók cégérén még sincs feltüntetve a magyar felirat. De vajon miért kéne például egy kínai zöldségesnek magyar kiírás? Hasznos-e, egyáltalán betartható-e ez a törvény? S vajon a tudományos szakkifejezéseket nem lenne-e érdemes magyarítani? Lássuk, mit gondol erről a nyelvész.

Kálmán László | 2010. április 19.

„Egy felülről ránk erőltett törvény”

B. Béla kérdezi: mit gondolok arról, hogy „a meghozott törvény ellenére rengeteg üzlet, bolt, kávézó kirakatában vagy cégérén nincs feltüntetve a magyar megfelelő.” A következőket gondolom erről:

1. A törvény alap gondolata vitatható. Emberjogi szempontból nem megalapozható az az állítás, hogy minden szöveget jogunk van érteni, amit látunk — ez csak a közérdekű és közpénzből létrehozott szövegekre érvényes, tehát állami hivatalban és önkormányzatokban nyilván nem szabad az emberek számára érthetetlen közérdekű nyilvános szövegeket használni. De hogy például egy kínai zöldségesnek, aki csak kínai vevőkre számít, magyarul is ki kellene mindent írnia (a kínai feliratokkal azonos méretben), annak nincs emberjogi alapja. Az más kérdés, hogy jobban jár, ha magyar vevői is vannak, de ez az ő dolga.

Egy kínai „szupermarket” (Forrás: Wikimedia Commons)

2. A törvény eleve kudarcra volt ítélve, hiszen kivételt kell tenni a védjegyekre

vonatkozó védelemben részesülő feliratokkal. Viszont majdnem bármit be lehet jegyeztetni védjegynek, így aztán nemcsak a cég neve, de még a jelszava, termékeinek a fantázianeve stb. is mentes lehet a törvény alól.

3. A nyelvészek kezdettől fogva ellenezték a törvényt (még aláírásgyűjtést is szerveztek), kivéve talán néhány olyan nyelvészt, aki remélte, hogy majd szakértői véleményeket kérnek tőle ilyen ügyekben, és ebből haszna lehet. De például azok, akikre végül rábízták a véleményezést (tudtommal ingyen), kezdettől fogva tiltakoztak. Például azért, mert már maga az „idegen szó” sem értelmezhető pontosan a nyelvészetben. Nem lehet tudományos eszközökkel megállapítani, hogy mikortól számít egy kifejezés meghonosodottnak. Gondolom, bajban is lennének, ha valaki a *non-stop* kifejezést bepanaszolná, mert egyrészt nincs bevett magyar eredetű megfelelője, másrészt nem eldönthető, hogy még „idegen” kifejezésnek minősül-e.

Talán még egy rosszmájú politikai megjegyzést is megengedhetek magamnak. Ezt a törvényt valószínűleg azért hozták meg, mert úgy tűnt, hogy népszerű lesz. De nem kérdezték meg róla a szakembereket, az Akadémiával való konzultálás formális volt. (Pontosabban: az Akadémiára látogató politikusok közölték, hogy milyen törvényt szándékoznak meghozni, majd meg sem várva az akadémikusok reakcióit, távoztak egy másik helyiségbe, ahol a kamerák elé állhattak.) Ugyanezek a politikusok ellenzékéből ennél sokkal jobban előkészített és sokkal fontosabb törvényeket is azzal támadtak, hogy azokat „konzultáció nélkül” akarták „felülről ráerőltetni” az emberekre.

Regisztráció | Miért regisztráljak?

 Emlékezz rám!

E-mail cím

Jelszó

BELÉPÉS

KERESÉS

RÉSZLETES KERESÉS

HÍREK

BLOG

FÓRUM

RÉNHÍREK

E-KÖNYV | NYELV ÉS POLITIKA | TERMÉSZETTUDOMÁNY | SZÖVEGBIZNISZ | NYELVTANULÁS

24 ÓRA

KÖVESSEN, KÉREM!

Demokratizmus vagy kisebbségség?

A kérdés így hangzik: Számos tudomány szaknyelvében rengeteg idegen szó fordul elő. Ön szerint lehetne ma Magyarországon nyelvújítást csinálni és „magyarítani” a szakszókincset?

Biztosan nem utoljára lesz szó erről a kérdéstről. A tudománynak (mint ahogy más szakmáknak, például az üzleti életnek is) a világon mindenütt sajátos szakszókincse van, ami a kívülállóknak nagyrészt érthetetlen. Ebben nem sokat számít, hogy idegen vagy magyar eredetűek-e ezek a kifejezések. A magyar eredetűeknek esetleg annyi előnyük lehet, hogy könnyebb rájuk emlékezni, mert a részeik emlékeztetnek más magyar szavakra. De például az orvosok erről másképp gondolkoznak, nekik a görög-latin szavak alkalmasabbak erre a célra, mert ők ezekben ismerik fel jobban a részeket, és a magyar megfelelőik gyakran hosszúak és körülményesek.

Az orvosok valószínűleg nem örülnének a magyarításnak
(Forrás: Kelemen Zoltán Gergely/MTI)

Ne ringassuk bele magunkat abba az illúzióba, hogy azért nem értjük a tudományos szövegeket, mert idegen eredetű szavakat használnak. Attól nem lesz a nagyközönség számára befogadható egy-egy tudományos gondolat, hogy az idegen eredetű szakkifejezések magyar eredetű szakkifejezésekkel helyettesítjük. Ahhoz, hogy tudomány többek számára hozzáférhető legyen, egészen másra van szükség: olyan tudósokra, akik képesek magyarázatokkal és példákkal a nagyközönség számára érthetővé tenni a tudományos elgondolásokat. Ennek semmi köze a szavak eredetéhez.

Ennek ellenére időről időre felmerül a magyarítás igénye (más országokban is előfordul, persze ott más nevet kell rá használnunk: franciásítás, lengyelítés stb.). A magyar nyelvújítás különleges eset volt, mert akkoriban nemcsak a szakszavak voltak idegen eredetűek, de egyáltalán nem is magyar nyelven születtek a tudományos szövegek. A Tudományos Akadémia létrehozása is azt szolgálta, hogy magyar nyelven műveljék a tudósok a tudományokat és az irodalmat. (Ezt nevezték akkoriban *a magyar nyelv művelésének*, nem pedig a nyelv megváltoztatására, a változások befolyásolására irányuló igyekezetre.) Az idegen eredetű szakkifejezések magyar eredetűekkel való felváltása nem lett volna feltétlenül szükséges, akár a nyelvújítók túlbuzgóságának is tulajdoníthatjuk.

Általában az idegen eredetű szavak kerülése kétféle okra vezethető vissza. Az egyik egyfajta „demokratizmus” – legyenek mindenki számára érthetőek a szakkifejezések! Ez valószínűleg reménytelen, hiszen a legtöbb szakkifejezés nem az idegen eredete miatt nem közérthető. A nagyközönség kedvéért nem érdemes magyarítani, legfeljebb – mint említettem – maguk a tudósok esetleg könnyebben meg tudják őket jegyezni. A másik lehetséges ok valamiféle nemzeti kisebbségségi érzés. Például a második világháború után megízelt Franciáország több

Találkozunk a Facebookon!

Nyelv és Tudomány ismeretterjesztő hírportál

Tetszik

2,115 ember szereti: **Nyelv és Tudomány ismeretterjesztő hírportál.**

Facebook közösségi modul

LEGUTOLSÓ HOZZÁSZÓLÁSOK

knauszi: Nekem erről a különbségről nem a megkülönböztetés igénye jut eszembe, inkább az, hogy az e...

2011. 01. 28, 13:22 Galícia és Galícia

Fejes László (nyest.hu): @elhe taifin: Ó, ezt benéztem! :) Hiába, állandóan keresem az értelmet mások szövegében. ...

2011. 01. 28, 13:16 Honnan ered Magyarország idegen neve?

Fejes László (nyest.hu): @Olman: Persze elvben sokminden lehetséges, pl. Fias-ság is, ugye? :) A dolgot elvben úgy ...

2011. 01. 28, 13:14 Mi az a „menaság”?

elhe taifin: @Fejes László (nyest.hu): Feri szerintem Indiára és nem Indianára gondolt :) Persze a lény...

2011. 01. 28, 13:13 Honnan ered Magyarország idegen neve?

Fejes László (nyest.hu): @feri: A szkitákkal is foglalkoznak bőven eleget, meg azzal is, h miféle "rokonság"-ban le...

2011. 01. 28, 13:11 Honnan ered Magyarország idegen neve?

AJÁNLÓ

Titokzatos őslakosok a felkelő nap országában: ainuk

Az utóbbi években felerősödött az ainu nyelv megmentésére irányuló mozgalom, így egy kicsit nőtt az ainut második nyelvként használók száma.

Az angol segíthet a magyar szavak megértésében

Sok-sok emlékünkn van arról, hogy egyes szavak használatát milyen helyzetekben tapasztaltuk, és ezekből az emlékekből nem feltétlenül bontakozik ki valamiféle definíció vagy prototípus.

Lengyelek: közös genetikai ős vagy baráti kötelék?

Már a középkorban is létezett egy egyértelmű „misztikus” barátságtudat, amit a dinasztikus vegyesházasságok is erősítettek

A Nyelv és Tudomány további vezető cikkei

A NYELVÉSZ MAJD MEGMONDJA

Nyelvről vitatkozik kollégáival? Kétélyei támadtak? Kálmán László nyelvész válaszol olvasóink olyan égető kérdéseire mint például:

- Ami és amely
- A gy történetéről
- Az igekötők „jelentése”

évszázados egyeduralma a távközlés területén. Ennek egyik jele az volt, hogy egyre inkább Amerikából származtak a műszaki újítások (például maga a számítógép is). Ez a franciákat meglehetősen nyomasztotta, és szimbolikusan úgy próbáltak ellene hadakozni, hogy minden műszaki szakkifejezést „franciásítottak”. Persze ez csak szimbolikus, sőt, mágikus eszköz volt, aminek gyakorlati jelentősége nem volt, az előnyüket ezzel nem tudták visszaszerezni. Tehát pusztán mágikus okokból sem érdemes magyarítani.

[Ajánlás](#)
[Regisztráció](#) to see what your friends recommend.

Címkék: [NYELV ÉS POLITIKA](#), [NYELVTUDOMÁNY](#), [FELIRATOZÁS](#), [MTA](#), [NYELVTÖRVÉNY](#), [NYELVÉSZET](#), [NYELVÉSZET](#), [SZAKNYELV](#)

Hasonló tartalmak:

[Kik is a bolgárok?](#)

[Magyarok vezetik az európai nyelvi intézeteket](#)

[Marad a finnugor „elmélet”](#)

[Minden, amit tudni akarsz a szamojédekről](#)

[A FIDESZ is felülvizsgálná a finnugor elméletet?](#)

Hozzászólások (3):

1 őszapó

2010. április 19. 21:23

A magyarítás kora még nem járt le. A nyelvapolás és a nyelvművelés igénye nem veszett ki ugyanis még a magyarságból. Ezért mindazon idegen szavak magyarítása indokolt, amelyeknek van magyar megfelelőjük, és annál inkább, minél szélesebb körben használják. Teljesen elfogadhatatlannak véljük például a vincseszter szó használatát a merevlemez helyett. Hasonló nyelvtörő a grépfrút szó, helyette is célszerűbb lenne a citrancs szó szorgalmazása, azonban ez utóbbi szélesebb körben történő el nem fogadása inkább arra példa, hogy természetesen semmit nem szabad erőltetni, azaz óvakodni célszerű az erőltetett magyarkodástól.

Egyetértünk azokkal a véleményekkel, hogy a nagyközönség számára jelentősen érthetőbb egy tudományos szöveg akkor, ha az idegen eredetű tudományos szakszavakat magyarosakkal helyettesítjük. Ennek része persze a tudományos gondolat egyszerűbb, szabatos, az idegen szavakat lehetőleg kerülő megfogalmazása is, különösen az élő beszédben, előadásban. A tudományos ismeretterjesztés ebből a szempontból önálló műfajt képez, nem alkalmas rá bárki. Szerepe nemcsak az adott tudomány ismereteinek az abban járatlanok számára való közvetítése, hanem az adott tudomány iránti érdeklődés felkeltése és egy összekötő kapocs képzése a szakemberek és a laikusok, a nagyközönség között. A XXI. századra végképp lejárt az univerzális (mindenhez, azaz semmihez nem értő) emberek kora, tehát majdnem minden ember valamely szakma professzora, sajátos tudósa is egyben. Szakmája követelményeinek csak úgy tud megfelelni, ha megérti mások igényeit, szükségleteit és az általa kínált vagy a szakmája által nyújtott lehetőségeket közérthető módon tudja megfogalmazni, közös megegyezésre.

2 kalman

2010. április 26. 16:02

Kedves **őszapó**, nem nagyon tudok mit mondani arra, amit ír:

A magyarítás kora még nem járt le. A nyelvapolás és a nyelvművelés igénye nem veszett ki ugyanis még a magyarságból.

Én nem mernék "a magyarságról" így általában nyilatkozni, különösen arról, mire van igénye, és mire nincs. (Az Ön esetében sem értem, miből szűrte le ezt a következtetését.) Én csak arról beszéltem, hogy milyen körülmények sztoktak ahhoz vezetni, hogy az emberekben kialakul az az érzés, hogy "magyarítani" ("franciásítani", "lengyelíteni" stb.) kellene. Persze mint más esetekben is, szándékos "rásegítéssel" is lehet piacot teremteni az ilyen igyekezetekhez, például be lehet beszélni a hozzá nem értő közvéleménynek, hogy "magyarításra" ("franciásításra", "lengyelítésre") stb. van szüksége. Ez azonban végképp nem nyelvészeti, hanem marketing-kérdés.

Ezért mindazon idegen szavak magyarítása indokolt, amelyeknek van magyar megfelelőjük, és annál inkább, minél szélesebb körben használják. Teljesen elfogadhatatlannak véljük például a vincseszter szó használatát a merevlemez

- Néhány szó az ikes ragozásról

- Innentől, onnantól

Küldje el kérdéseit a szerkesztőség [kukac] nyest [pont] hu címre!

A LEGNÉPSZERŰBB ANYAGOK

[Cigány? Roma? Dzsipszi? Melyik a piszi?](#)
[Korrektort a Sándor-palotába!](#)

[Elhunyt Benkő Loránd Széchenyi-díjas nyelvészprofesszor](#)

[A világ egyik legkülönlegesebb írásmódja: a cseroki szótagírás](#)

[Adatvesztés és visszaállítás a Hotmailnél](#)

PARTNEREINK

BÉTA

Az oldal kísérleti jelleggel működik, így számos funkció még nem elérhető. Ha hibát talál, vagy ha elmondaná, miről olvasna még többet, kérjük írjon a szerkesztőség [kukac] nyest [pont] hu címre.

helyett.

Szerintem "a magyarság" nem alkot ilyen sommás, érvekkel alá nem támasztott ítéleteket. Erős a gyanúm, hogy Ön nem kérdezte meg "a magyarságot". Mindenesetre a magyar eredetű szavak használatának meglehet az az előnye, hogy (ha magyar elemekből áll) felidéz más magyar szavakat, pl. a *vincseszter* helyett a *merevlemez* utal arra, hogy *lemezről* van szó. Ennek a praktikuma nem nagyon cáfolható, de tudnia kell, hogy a nyelv számtalan esetben nem a praktikum irányában változik (erről írt Simonyi Zsigmond is, a 19. és 20. század fordulóján megjelent *A magyar nyelv* című könyvében). Másrészt hátránya is van annak, ha már létező szavakkal asszociálódik egy-egy "magyarított" szó, félrevezető lehet, interferenciát okozhat, stb. Szóval szerintem rá kéne bízni az emberekre, hogy melyiket használják (pl. a *vincseszter* és a *merevlemez* közül, mert végső soron csak azt tekinthetjük "a magyarság" döntésének, hogy melyik nyelvszokás válik uralkodóvá.

3 őszapó

2010. április 26. 21:33

Kedves **kalman**. A nyelvápolás és a nyelvművelés igényeivel kapcsolatos megállapításunkat természetesen nem statisztikai felmérésekkel, hanem "mindössze" személyes tapasztalatainkkal támasztjuk alá: kezdve némi pedagógiai, majd egy tíz éves országjárás vezetői (tudományos ismeretterjesztői) múlttal, folytatva egy olyan szolgáltatással, ahol bonyolult jogi magyarázatokat, törvényhelyeket kell "lefordítani", egyszerű szavakkal érthetővé tenni az ügyfeleinknek. Mindezt a világhálón való barangolásunk is kiegészíti, ahol elrettentő helyesírási hibákkal találkozni (mintegy alátámasztva, hogy nem mindenkinben található meg a tárgyi igény), de emellett, sok olyan példa is akad, hogy még a határon túli magyarság részéről is kijavításra kerülnek a magyar nyelvi szabálytalanságok, nyelvtani tévedések (például így néztünk utána az "egyelőre" szó etimológiájának is).

A többi megállapításával nem kívánok vitatkozni, hiszen szó sincs arról, hogy valamiféle nyelvrendőrségnek még valami halvány gondolata is fölmerülne bennünk nyelvünk alakítása érdekében, ebben a fene nagy globalizációs, információáradattal terhelt korunkban. S nyelvápolás, nyelvművelés, a magyaritás végül is kultúra, illetve közérzet kérdése. Személy szerint zavar ha egy idegen szó miatt nem értem világosan a mondanivalót. Olvasott szöveg esetében ez nem gond, ott az idegen szavak, meg a francia, német, angol nyelv szótára meg az értelmező kéziszótár.. Mindössze egy számunkra elrettentő példával zárom a hozzászólást, amely esetekben talán nem ártott volna nyelvész tudósaink határozottabb kiállása, a csendes - ahogy esik úgy puffan - visszahúzóds, a nyelv szabados alakulásának helybenhagyása helyett: a valamikori botrányszereplő Citadella-4Y ou Kft nevééről van szó, ahol egy angol hülyét kapna ha meghallaná, hogy ennek a magyaros ejtése: [citadella forjúú], holott az ő olvasatában ez valahogy úgy hangzana, hogy: [szájtödelő fo"jú]. Bocsesz, hogy itt most lazán magyar betűkkel helyettesítem az angol fonetikát.

Hozzászóláshoz lépjen be vagy regisztráljon.

<< első < előző

1 | 2

következő > utolsó >>

Spanyol Fordító

Hiteles fordítások, szakfordítások profi minőség, rugalmas feltételek!
www.HadaCo.hu

Angol nyelvvizsga tesztek

Ingyenesen letölthető vizsgatesztek online konzultáció és fórum.
www.euroexam.org

Fejlődjön Villámgyorsan

Alapról középfokra emeljük nyelvtudását Akár 3 hónap alatt.
www.ih.hu

Google Hirdetések

IMPRESSZUM

PARTNEREK

HASZNÁLAT FELTÉTELEI
 RSS-CSATORNÁK

ADATVÉDELEM

MÉDIAAJÁNLAT